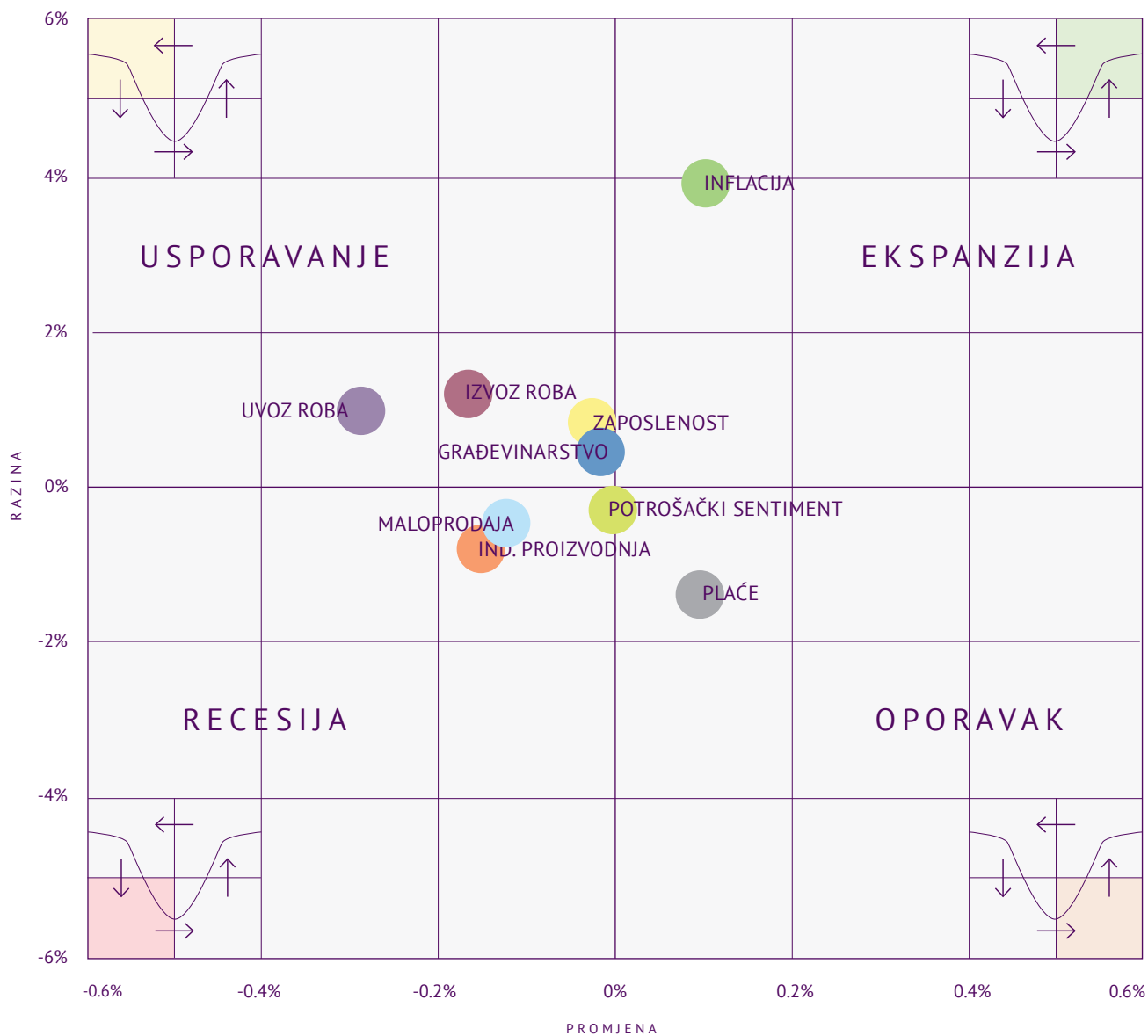

Prvi kvartal 2023.: rastemo brže od prosjeka EU

Tomislav Globan i Jakov Ćorak

Nakon rasta u posljednjem tromjesečju 2022. godine, rast hrvatskog gospodarstva nastavio se i u prvom ovogodišnjem kvartalu, kako na kvartalnoj, tako i na godišnjoj razini. Republika Hrvatska tako, možda neočekivano, ostaje među zemljama s najbržim rastom gospodarstva u Europskoj uniji. Naime, s kvartalnim rastom od 1,4% u odnosu na četvrti kvartal 2022. smjestili smo se na četvrto mjesto od 27 zemalja članica, dok smo po godišnjem rastu od 2,8% u odnosu na prvi kvartal 2022. godine na petom mjestu u EU.

SEMAFOR POSLOVNOG CIKLUSA

Pojašnjenje faza poslovnog ciklusa

EKSPANZIJA - stope rasta varijabli su iznad dugoročnog prosjeka i ubrzavaju

USPORAVANJE - stope rasta su iznad dugoročnog prosjeka, ali usporavaju

RECESIJA - stope rasta su ispod dugoročnog prosjeka i usporavaju

OPORAVAK - stope rasta su ispod dugoročnog prosjeka, ali ubrzavaju

Vrhunci poslovnog ciklusa nalaze se na gornjem središnjem dijelu grafikona (okomita os koja razdvaja fazu ekspanzije od faze usporavanja), dok se dna poslovnog ciklusa nalaze na donjem središnjem dijelu grafikona (okomita os koja razdvaja fazu recesije od faze oporavka). Središnja vodoravna os predstavlja prosječne vrijednosti indikatora u analiziranom razdoblju.

Drugi najbrži poslijepandemijski rast gospodarstva u EU

Republika Hrvatska u poslijepandemijskom razdoblju bilježi izvanredan rast realnog BDP-a. Hrvatski BDP u prvom je kvartalu 2023. godine bio čak za 11,8% viši od BDP-a zabilježenog u posljednjem predpandemijskom kvartalu, tj. u četvrtom kvartalu 2019. godine. To je drugi najbrži rast u Europskoj uniji u navedenom razdoblju, a veće povećanje zabilježila je samo Republika Irska. Međutim, na irski BDP velik utjecaj ima imovina bazirana na intelektualnom vlasništvu multinacionalnih kompanija registriranih na Zelenom otoku pa rast toga pokazatelja ne odražava nužno odgovarajuće povećanje stvarne gospodarske aktivnosti u toj zemlji.

Sveukupno, stopa rasta hrvatskog BDP-a od posljednjeg predpandemijskog kvartala naovamo čak je četiri puta veća od stope zabilježene na razini cijelog EU-a, a preko pet puta veća od stope rasta zabilježene na razini eurozone. Neke zemlje i dalje ne uspijevaju nadmašiti predpandemijsku razinu gospodarske aktivnosti. Tako je, primjerice, njemački BDP u prvom kvartalu 2023. bio još uvijek na 0,5% nižoj razini nego u četvrtom kvartalu 2019., što je bilo još više izraženo kod Češke (na 1% nižoj razini).

Industrijska proizvodnja i dalje u problemu

Uslijed porasta proizvodnje intermedijarnih proizvoda i netrajnih proizvoda za široku potrošnju, zabilježen je rast industrijske proizvodnje u prvom tromjesečju (+1,9%) u odnosu na kraj 2022. godine. Unatoč dobrom kvartalu, nastavlja se negativan trend obujma industrijske proizvodnje započet u drugoj polovici 2022. godine. Prema HNB-ovim prognozama očekuje se daljnji pad industrijske proizvodnje zbog slabosti inozemne potražnje koja bi mogla negativno utjecati i na robni izvoz u preostalim mjesecima 2023. godine. Podsjetimo se, industrijska proizvodnja na našem Semaforu poslovnog ciklusa nalazi se u fazi recesije još od listopada 2022. godine.

Oporavak realnih plaća

Realni promet u maloprodaji u prvom kvartalu 2023. godine blago je porastao na kvartalnoj, ali se smanjio na godišnjoj razini, čime se nastavlja trend započet u prošloj godini. Rezultat je to pada prometa trgovine na malo hranom, pićem i duhanskim proizvodima, ali i istovremenim rastom trgovine neprehrambenim proizvodima. Čimbenici koji su utjecali na ovakvo kretanje maloprodajne potrošnje jesu usporavanje inflacije i blagi oporavak realnih plaća, što je vidljivo i na potrošačkom sentimentu koji je prešao u fazu oporavka na Semaforu poslovnog ciklusa, dok se maloprodaja od studenoga 2022. i dalje nalazi u fazi recesije.

Bruto plaće na godišnjoj razini u prvom tromjesečju 2023. rasle su (+2,5%) prvi put od prošlogodišnjeg travnja. S obzirom na zaokret u kretanju plaća, u odnosu na pad plaća u prošlom kvartalu (-3,4%), vidljive su pozitivne posljedice usporavanja inflacije te rasta proizvodnje. U skladu s time, iz našeg je Semafora vidljivo da su plaće prešle u fazu oporavka.

Inflacija je u Republici Hrvatskoj u prvom kvartalu počela usporavati pa možemo očekivati da su povišeno visoke razine iz prethodnog kvartala iza nas (13,5% u studenom 2022.). Nastavljenom restriktivnom monetarnom politikom Europske središnje banke (ESB) očekuje se daljnje usporavanje inflacije, koja je u mjesecu svibnju iznosila 7,9%. Pritom je najveći porast potrošačkih cijena zabilježen kod hrane i bezalkoholnih pića te restorana i hotela, a porast cijena na godišnjoj razini ublažio je pad cijena prijevoza (-4,8%).

Tržište rada

Tržište rada i dalje je vrlo snažno. U ožujku je zaposlenost porasla za 2,4 posto godišnje, što je više nego u prethodnom kvartalu (+2,2%). U uvjetima nedostatka radne snage dio potražnje za radnicima i dalje se oslanja na pojačano zapošljavanje iz trećih zemalja (u razdoblju siječanj – lipanj 2023. izdano je 90.856 pozitivnih mišljenja, ponajviše za radnike visokogradnje, konobare i kuhare; vidjeti

statistike Hrvatskog zavoda za zapošljavanje) te zapošljavanjem umirovljenika. Kao posljedica navedenog nastavila je rasti i stopa participacije radne snage. Međutim, promatrajući trend rasta zaposlenosti primjetno je kako zaposlenost raste po nižim stopama od onih po kojima je rasla prethodnih godina te se na našem Semaforu od prošlogodišnjeg travnja nalazi u fazi usporavanja.

Turizam i građevinarstvo

U prvom je tromjesečju ove godine broj ostvarenih noćenja turista u Republici Hrvatskoj iznosio 2,2 milijuna, što je gotovo 350 tisuća više (+18%) u odnosu na prvi kvartal 2022. Ujedno je i nadmašen predpandemijski prvi kvartal 2019. (+12%). Time 25. mjesec zaredom desezonirani broj turističkih noćenja raste, čime ne odudaramo od ostalih mediteranskih zemalja.

U sektoru građevinarstva primjetno je usporavanje rasta na godišnjoj razini u prvom kvartalu ove godine (+3,1%) te nastavak tog trenda u travnju (+1,1%). Usporedivši to s pokazateljima s kraja prošle godine (+8,7%), možemo zaključiti kako je građevinarstvo prešlo u fazu usporavanja. Kretanja u građevinarstvu upućuju na smanjenje privatnih investicija kao posljedica pogoršanja uvjeta financiranja.

Vanjskotrgovinska razmjena

Smanjenje cijena energenata na svjetskom tržištu te dobra turistička predsezona snažno su se odrazili na poboljšanje uvjeta razmjene u prvom tromjesečju Republike Hrvatske s inozemstvom, što znači da je izvoz rastao (+14,0%) brže od uvoza (+7,1%) na godišnjoj razini prvi puta nakon lipnja 2021. godine.

Pogled unaprijed

Vidljivi su pozitivni učinci pristupanju Republike Hrvatske u eurozonu i schengensko područje na velikom broju ostvarenih turističkih noćenja u predsezoni pa je za očekivati da će se taj trend nastaviti tijekom ostatka 2023. godine. Isto tako, prisutno je smirivanje rasta cijena što će pozitivno utjecati na daljnji rast realnih plaća pa posljedično i na osobnu potrošnju. S druge strane, na izvoz bi mogao negativno utjecati slab gospodarski rast na našim najznačajnijim emitivnim turističkim tržištima i vanjskotrgovinskim partnerima poput Njemačke i Slovenije. Osim toga, nastavlja se restriktivna monetarna politika pa je izgledno usporavanje privatnih investicija. ↯

IZVORI I PREPORUKA

- HNB (2022). Makroekonomska kretanja i prognoze, VIII(14). Zagreb: Hrvatska narodna banka.
- HZZ (2023). Statistika usluga Test tržišta rada i Radne dozvole. Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://www.hzz.hr/statistika/statistika-usluga-test-trzista-rada-i-radne-dozvole/>

Tomislav Globan je izvanredni profesor Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te voditelj istraživačkog centra MacroHub. Područja njegova interesa su makroekonomija, ekonomika europskih integracija i ekonomika sporta.

Jakov Čorak student je 3. godine integriranog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije i demonstrator na katedri za Makroekonomiju i gospodarski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Član je skupine za makroekonomsku analizu Financijskog kluba.